למה שמנו חכמים אדרבה למה שמנו חכמים אין להם עור ואמר אביי הכי קאמר אין עור חלוק מבשר אלא למה שלא מנו חכמים אמר ליה רבא הא למה שמנו חכמים קאמר אלא אמר רבא הכי קאמר אין עור מטמא כבשר אלא למה שמנו חכמים מכלל דרבי יוחנן בן נורי הנך נמי דלא מנו חכמים מטמאין והא קתני ר' יוחנן בן נורי אומר ח' שרצים יש להן עורות ולא מטמאין (א) [אמר רב] אדא בר מתנה תריץ הכי וחכמים אומרים לענין טומאה אין עור למה שמנו חכמים ואכתי לענין שבת לא פליגי והתניא הצד אחד מח' שרצים האמורים בתורה [א]החובל בהן חייב בשרצים שיש להן עורות ואיזו היא חבורה שאינה חוזרת [א]נצרר הדם אע"פ שלא יצא רבי יוחנן בן נורי אומר ח' שרצים יש להן עורות אמר רב אשי מאן ת"ק רבי יהודה דאזיל בתר גישתא [ב]דתנן ר' יהודה אומר הלטאה כחולדה אבל רבנן דפליגי עליה דרבי יוחנן לענין טומאה לענין שבת מודו ליה אי הכי האי דברי רבי יוחנן בן נורי דברי רבי יוחנן ומחלוקתו מיבעי ליה תני דברי רבי יוחנן בן נורי ומחלוקתו בעא מיניה לוי מרבי מנין לחבורה שאינה חוזרת דכתיב [1]היהפוך כושי עורו ונמר חברבורותיו מאי חברבורותיו אילימא דקאי ריקמי ריקמי האי ונמר חברבורותיו נמר גווניו מבעי ליה אלא ככושי מה עורו דכושי אינה חוזרת אף חבורה אינה חוזרת: ושאר שקצים כו': הא הורגן חייב מאן תנא א"ר ירמיה ר"א היא [ג]דתניא ר"א אומר ההורג כינה בשבת כהורג גמל בשבת מתקיף לה רב יוסף עד כאן לא פליגי רבנן עליה דרבי אליעזר אלא בכינה דאינה פרה ורבה [ב]אבל שאר שקצים ורמשים דפרין ורבין לא פליגי ושניהם לא למדוה אלא מאילים רבי אליעזר סבר כאילים מה אילים שיש בהן נטילת נשמה אף כל שיש בו נטילת נשמה ורבנן סברי כאילים מה אילים דפרין ורבין אף כל דפרה ורבה א"ל אביי וכינה אין פרה ורבה [ד]והאמר מר יושב הקב"ה וזן מקרני ראמים ועד ביצי כינים מינא הוא דמיקרי ביצי כינים והתניא טפויי וביצי כינים מינא הוא דמיקרי ביצי כינים °והרי פרעוש דפרה ורבה ותניא הצד פרעוש בשבת רבי אליעזר מחייב [ג]ורבי יהושע פוטר אמר רב אשי צידה אהריגה קרמית עד כאן לא פליגי רבי אליעזר ור' יהושע אלא דמר סבר [ה]דבר שאין במינו ניצוד חייב ומר סבר פטור [ד]אבל לענין הריגה אפילו רבי יהושע מודה: [ה]הצדן לצורך חייב וכו': מאן תנא אמר רב יהודה אמר רב [ו]ר' שמעון היא דאמר מלאכה שאין צריכה לגופה פטור עליה איכא דמתני לה אהא [ז]המפיס מורסא בשבת אם לעשות לה פה חייב אם להוציא ממנה לחה פטור מאן תנא אמר רב יהודה אמר רב ר' שמעון היא דאמר מלאכה שאין צריכה לגופה פטור עליה ואיכא דמתני לה אהא [ח]הצד נחש בשבת אם מתעסק בו שלא ישכנו פטור אם לרפואה חייב מאן תנא אמר רב יהודה אמר רב רבי שמעון היא דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה אמר [ט]שמואל [ו]השולה דג מן [י]הים כיון שיבש בו כסלע חייב א"ר יוסי בר אבין ובין סנפיריו אמר רב אשי [ז]לא תימא יבש ממש אלא אפילו דעבד רירי אמר מר בר המדורי °אמר שמואל [כ][ח]הושיט ידו למעי בהמה ודלדל עובר שבמעיה חייב מאי טעמא אמר רבא בר המדורי אסברא לי לאו אמר רב ששת [ט]האי מאן דתלש כשותא מהיזמי והיגי מיחייב משום עוקר דבר מגידולו הכא נמי מיחייב משום עוקר דבר מגידולו אמר אביי [י]האי מאן דתלש פיטרא

למה שמנו חכמים. בשחיטת חולין אלו שעורותיהן כבשרן והא ודאי משבשתא היא אדרבה למה שמנו חכמים אין להם עור דהא עורותיהן כבשרן קאמרי: **ואמר אביי הכי קאמר אין עור חלוק מבשר.** אלא לאותן ד' שלא מנו חכמים חולד ועכבר וצב ותנשמת אבל האנקה הכח והלטאה והחומט אין עורן חלוק מבשרן ולא הוי חבורה ומ"מ קשיא לרב: **א"ל רבא והא למה שמנו קאמר.** ולא טעי תנא בין מנו ללא מנו: **אין עור מטמא כבשר כו'.** והכי קאמרי ליה דקאמרת לענין שבת יש להן עור אבל לענין טומאה עורותיהן כבשרן דאיתרבו מהטמאים אין עור מטמא כבשר אלא לאותן ארבעה שמנו: **מכלל דרבי יוחנן כו'.** בתמיה. והא קתני התם גבי טומאה דכל ח' שרצים לרבי יוחנן בן נורי יש להן עורות: **תריץ הכי.** סמי מברייתא אלא ותני אין עור למה שמנו חכמים. ומיהו לרב לא תקשי דהכי קאמרי ליה לענין שבת מודינא לך דהחובל בהן חייב אבל לענין טומאה פליגא דאין עור לאותן ד' שמנו: **בשרצים שיש להן עורות.** לאותן ד' שלא מנו: **נצרר הדם.** נאסף ונקשר במקום אחד שוב אינו חוזר ונבלע: **מאן ת"ק.** דהך מתניתא דאמר בשרצים שיש להן עורות דמשמע דיש מהן דפטור: **רבי יהודה היא.** דלענין טומאה לא יליף מאלה הטמאים אלא ההוא דאית ליה גישתא שעורו עב ויש לו עור ממש אינו כבשר ושאינו עב הוי כבשר והלטאה משום דעורה עב משוי ליה כחולדה בהעור והרוטב הלכך לענין שבת נמי לאו עור הוא בשלש מהן אנקה וכח וחומט אבל לרבנן דהעור והרוטב שמנו הלטאה בהך שעורותיהן כבשרן אלמא דטעמייהו לאו משום עור ולאו עור אלא משום דרשה דקרא לענין טומאה הוא דפליגי משום קרא אבל לענין שבת מודו דודאי עור הן: **דברי ר' יוחנן בן נורי.** דקתני בההיא ברייתא דלעיל לענין שבת כיון דלא איפלגו רבנן עליה אלא לענין טומאה דברי ר' יוחנן בן נורי ומחלוקתו מיבעי ליה: **מנין לחבורה שאינה חוזרת.** ולמילף דהיא לחוזרת לאו חבורה היא כגון הנך דאין להן עור שנצרר בו הדם חבורתו חוזרת לקדמותה או מכה קטנה שלא נצרר הדם: **אילימא דקאי ריקמי ריקמי.** ונמר ממש אמר קרא שהוא מנומר בגוונים: **אלא ככושי כו'.** והאי נמר לשון תמורה היהפוך כושי עורו ונמר חברבורותיו כלומר וימיר חבורת עורו לחזור לקדמותו שלא יתקשה העור במקום המכה: **גמל.** משום דגדול הוא נקט ליה: **מאילים.** אילים מאדמים שנשחטו למלאכת המשכן בשביל עורותיהן: **והא אמר מר.** בשמעתא קמייתא דמס' ע"ז: **ביצי כינים.** קס"ד כינים קטנים כשיוצאין מביציהן: **הטפויין.** שירוץ. הטפויין וביצי כינים מתניתא היא °ולא ידענא היכא תניא: **הצד פרעוש.** ממקום שאינו נילוד ועומד כגון מעל גבי קרקע או מבגדיו מבחוץ: **להוציא ממנה לחה.** מלאכה שאינה צריכה לגופה היא שהפתח היא המלאכה וזה אין צריך (ב) להיות כאן פתח מעכשיו: **הצד נחש.** נמי הצידה היא המלאכה וזה אינו צריך לצודה אלא שלא תשכנו ואם יודע שתעמוד ולא תזיקנו לא היה צד: **השולה דג.** שהיה נילוד ועומד מבעוד יום: **כסלע.** כרוחב סלע: **חייב.** משום נטילת נשמה דתו לא חיי: **עביד רירי.** שנוגעין בו וחוט הרירין [ל]נמשך מן האצבע: **דלדל.** עקר שהפילתו על ידי דלדול זה: **בר המדורי אסברא לי.** טעמא דהא מילתא: **כשותא.** הומלו"ן וגדל מתוך ההיזמי מריח הקרקע שההיזמי יונק ממנו: **מיחייב.** ואף על פי שאינו מחובר לקרקע כדאמרינן בעלמא (עירובין דף כח:) (ג) מאוירא רבי: פיטרא

אמר אביי אין עור חלוק מבשר כו'. מסקנא דפירקא[א] היא מאביי דודאי אליבא דאביי פליגי לענין שבת אבל למאי דמפרש רבא ורב אדא לא פליגי מידי לענין שבת ותימה הוא כיון דלא קיימא שינויא דאביי היכי פריך מינה: **הצד את הפרעוש כו' ר"י פוטר.** משמע דפטור אבל אסור ואומר ר"י בשם הרב פורת דאפ"ה אם[ב] נושך האדם מותר ליקחנו ולהשליכו מעליו דמשום צער שרי אבל אם הוא באותו ענין על האדם שאינו ירא שישכנו כגון[ג] על סרבלו מבחוץ אסור ליטלו אבל יכול להפילו מעליו:

יש ספרים דגרסי מ"ט מחייב רבי אליעזר לאו משום דפרה ורבה ושיבוש הוא דהא אפילו בכינה מחייב רבי אליעזר ופרעוש נקט לרבותא דרבי יהושע דאפילו פרעוש פוטר ושינויא נמי דמשני לא משמע דגריס ליה ור"ת נמי מחקו מספרו:

כיון שיבש בו כסלע. בנילוד ועומד במים[ד] מיירי[ה] מדלא מחייב ליה עד שיבש כסלע: ואי

עין משפט נר מצוה

ד א מיי' פ"ח מהל' שבת הלכה ט סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שטו סעיף ח:

ה ב מיי' פי"א שם הל' ג סמג שם טור א"ח סימן שטז:

ו ג ד מיי' פ"י שם הלכה כד ופי"א שם הל' ג סמג שם טוש"ע א"ח סי' שטז סעיף ט:

ז ה (מיי' פ"י שם הל' כא) סמג שם טוש"ע שם סעיף ח:

ח ו ז ח מיי' פי"א שם הלכה א:

ט ט י מיי' פ"ח מהל' שבת הלכה ג טוש"ע א"ח סי' שלו סעיף ה:

מוסף רש"י

הלטאה כחולדה. עורה חלוק מבשרה (חולין קכב.). **כהורג גמל.** כלומר דגדול (לעיל יב.). **בכינה דאינה פרה ורבה.** אלא מבשר אדם היא שורצת (לעיל יב.). **יושב הקב"ה וזן.** קוצב להם מהיכן תוזמן להם פרנסתם, מקרני ראמים, חיה גדולה, (ע"ז ג.). **דמיקרי ביצי כנים.** ודקין הן והוא איגב"א בלשון ארמית ובלע"ז לינטרי"ס (שם). **מלאכה שאין צריכה לגופה.** כל מלאכה שאינה צריכה אלא לסלקה מעליו הוי מלאכה שאינה צריכה לגופה, דצרכוהו לא באה לו ולא היה צריך לה הלכך לאו מלאכת מחשבת היא לר"ש (לעיל צג:). **המפיס מורסא.** ראה לעיל קז. **שיבש בו כסלע.** אע"פ שהוא מפרכס לאחר כן ובעוד שהוא מפרכס השליכו במים, חייב. משום נטילת נשמה, שהיא אב מלאכה, דתנן (לעיל עג.) השוחטו (תענית כד.). **ובין סנפיריו.** דודאי לא חי, וכשאין מחוסר צידה עסקינן, כגון שאלו בתוך הסל והניחו במים לחיות כדרך שעושין הדייגין (שם).

מוסף תוספות

א. דפריך 'לענין שבת לא פליגי'. תוס' הרא"ש. ב. מתירא שמא ישכנו, וכ"ש אם. פי' הר"ן. [ובריטב"א כ' להדיא דכ"ה שיטת התוס', ועי' או"ח סי' שטז' ס"ט ובמג"א ס"ק יח' ובט"ז סק"ח]. ג. ע"ג קרקע דוקא או. רא"ש. ד. בתוך הים. מאירי. ה. שאין שם איסור צידה. מאירי.

רב נסים גאון

מלאכה שאינה צריכה לגופה, דפליגי בה ר' יהודה ור' שמעון כבר כתבנוה בפרק יציאות השבת. **אמר רב ששת האי מאן דעקר כשותא מהגה והיזמנה חייב משום עוקר דבר מגידוליו.** משתכח בפרק בכל מערבין [עירובין דף כח] ר' זירא כי הוה חליש מגירסיה הוה אזיל ויתיב אפיתחה דבי ר' יהודה בר אמי, אמר כי חלפי רבנן איקום מיקמייהו ואקביל אגרא. נפק אתא ינוקא אמר ליה מאי אגמרך רבך בכשות. אמר ליה כשות בורא פרי האדמה, כשות נמי מארעא קא רביא דהא קא חזינן דקטלינן ליה להיזמא ומיתא כשותא (דבעי למיזרע כשותא). ובפרק ר"א אומר תולין את המשמרת [דף קלט] אמרו מכריז רב מטא זמן כשותא דבעי למיזרע כשותא בכרמא ניזרע. מאן דתליש פיטורא. הן פטריות שהזכירו במסכת ברכות [דף מ] על כמהין ופטריות אומר שהכל נהיה בדברו. והקשינו וכמהין ופטריות לאו מגידולי קרקע נינהו ורמינהי כו'. ופריק אביי מרבי מארעא קא רבי מינק מאוירא קא יניק.

מסורת הש"ס

א) חולין מו:, ב) שם קכב., ג) לעיל יב., ד) ע"ז ג:, ה) לעיל קו: וש"נ, ו) [לעיל קה: וש"נ], ז) לעיל ע"א כתובות ו: [עדיות פ"ב מ"ה], ח) [עדיות שם] לעיל ע"א, ט) תענית כד:, י) [לפרש"י ותוס' בנילוד ועומד וכו' דחיקא מלת הים והרמב"ם ריש פי"א מהל' שבת גרס הספל], כ) [עי' תוס' ע"ז כו. ד"ה סבר], ל) [נמשך עם האצבע כצ"ל],

תורה אור השלם

1 הֲיַהֲפֹךְ כּוּשִׁי עוֹרוֹ וְנָמֵר חֲבַרְבֻּרֹתָיו גַּם אַתֶּם תּוּכְלוּ לְהֵיטִיב לִמֻּדֵי הָרֵעַ:
ירמיהו יג כג

הגהות הב"ח

(א) גמ' ולא מטמאין אלא אמר רב אדא בר מתנה: (ב) רש"י ד"ה להוציא ממנה וכו' צריך לו להיות: (ג) ד"ה מחייב וכו' כדאמרי' בעלמא עירובין כח ע"ב. נ"ב ע"ש דהמסקנא היא דמארעא קא רבי והערוך גם הוא פי' הכא על פי המסקנא דהתם עיין ערך כשות:

גליון הש"ס

גמ' והרי פרעוש. עי' בר"ן פ"ק דמסכתין ה ע"ב: שם אמר שמואל הושיט ידו למעי בהמה. עי' בכורות כה ע"א תוס' ד"ה דהוי ליה: רש"י ד"ה הטפויין כו' ולא ידענא. עי' ברכות כה ע"ב ד"ה מאן שמעת ליה וש"נ:

לעזי רש"י

הומלו"ן. כְּשׁוּת (צמח, שממנו מכינים את הבירה).

רבינו חננאל

למה שמנו חכמים, ואתמהינן אדרבה למה שמנו חכמים אין להן עור כי עורותיהן כבשרן הוא. **ופריק** ר' אלעא הכי קתני וחכ"א אין עור מטמא כבשר אלא מה שמנו חכמים ואמרו אלו שעורותיהן כבשרן. **ודייקינן** מדקתני חכמים דהני ששנויין במשנה ואלו שעורותיהן כבשרן הוא דעורן טמא כבשרן והנשארין לא, מכלל דר' יוחנן בן נורי דפליג עליהן סבר דאפילו הנשארין מטמאו, והא ח' שרצים יש להן עורות קתני, דאלמא כולן לא מטמא עורן, ונדחת. **ותריץ** רב אדא הכי, וחכ"א לענין טומאה אין עור למה שמנו חכמים, כלומר אין להן עור אלא כבשר הוא חשוב. ור' יוחנן בן נורי פליג ואמר יש להן עורות. **ואקשינן** וכי לענין טומאה פליגי לענין שבת לא פליגי, **והתניא הצד אחד משמונה שרצים והחובל בהן חייב בשרצים שיש להן עורות, ואי זו היא חבורה כל שאינה חוזרת, נצרר הדם אע"פ שלא יצא, ר' יוחנן בן נורי אומר ח' שרצים יש להן עורות.** מדקתני בהא מתניתא בשרצים שיש להן עורות, אלמא דרבנן הוא דאית להו חלוקה במקצת שמונה שרצים למקצתן אבל ר' יוחנן בן נורי אכולה מחייב, (ומחייב) [ומתניתין] דהכא בשבת כוותיה וקשיא לרב. **ופריק** רב אשי אליבא דרב ואמר ת"ק דמפליג בין מקצת שרצים למקצתן לאו חכמים אינון אלא ר' יהודה [היא] דאזיל בתר גישתא, דתנן רבי יהודה אומר הלטאה כחולדה, אבל רבנן דפליגי התם על ר' יוחנן בן נורי לענין טומאה פליגי, אבל לענין שבת מודו ליה. **ואקשינן** אי הכי הא ברייתא דתניא הצד א' מח' שרצים האמורין בתורה והחובל בהן חייב דברי ר' יוחנן בן נורי, דברי ר' יוחנן בן נורי ומחלוקתו הוה ליה למיתנא, דמשמע אפילו רבנן דפליגי עליה לענין טומאה, הכא מודו ליה. ופרקינן תני דברי רבי יוחנן בן נורי ומחלוקתו. **פירוש חבורה** מלשון חברבורות, כגון יחת מחתחתים, יגל מגלגל, מכלת מכלכל, וכיוצא בהן. **ודייקינן** מדקתני החובל בהן פטור מכלל שההורגן חייב. ומוקים לה ר' ירמיה כר' אליעזר דאמר ההורג כינה בשבת כהורג גמל בשבת. **ודחי** רב יוסף ואמר אפילו תימא רבנן מחייבי ליה, דלא פטרי רבנן אלא כגון כינה דאינה פרה ורבה, אבל שקצים ורמשים דפרו ורבו מחייבי ההורגם. ושניהן דרשו מאילים האמורים במעשה המשכן ועורות אילים, שהורגים אותן ליטול עורותיהן, כדפרשינן דכל מלאכה ממעשה המשכן גמרי להו. והריגת מזיקין מפרשינן לה בכל כתבי הקדש. **ואקשי** לה אביי לרב יוסף, שהקב"ה זן ביצי כינים, והתניא הטפויין וביצי כינים אלמא יש ביצים לכינים. והן בלשון ארמית נבי ובלשון ישמעאל ציבאן. **ופרעושין** ודאי יש להן ביצים ולא פטר ר' יהושע את ההורגן (ולא) [אלא] פטר את הצדן. **ואמר** מר [רב] יהודה (רב) גאון זצ"ל (דהוא) [דחזא] מרבנן קשישי ראשונים דהוו מימנעי מלצוד פרעוש בשבת ואפילו [מ]על בשרם, ולא מנעון למשקל כינים כדמפרש בראש מסכתא דא. **מתני' הצדן לצורך חייב ושלא לצורך פטור כו'.** המפיס מורסא בשבת והצד נחש בשבת, אע"ג דאוקמינהו רב לר"ש דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה, קיי"ל [בהא] כשמואל דאמר בהו דאינון פטור ומותר. **אמר שמואל [השולה] דג מן הים.** אם הוציאו מן הים ולא שהה כדי יציאת נפש עד שהחזירו לים פטור, שהרי לא עקר דבר מגידולו וגם לא הרגו, ולא העתיקו נמי ממקום חיותו לגמרי. אבל אם הניחו ביבשה עד שיבש בו כסלע לחלוחית המים חייב. א"ר יוסי בר אבין ולא אמרו שיבש אלא בין סנפירין של דג ששם חייו, וכיון שיבש שם כאילו מת. וזו השמועה של ר' יוסי בר' אבין מפורש בתעניות פרק סדר תעניות האילו. רב אשי אמר לא תימא יבש ממש, אלא אפילו דב ריריה. פי' זב רירו של דג, יוצא מתוך פיו, הנה נטה למות ואינו חוזר בחיותו וכמת הוא חשוב, והשולה אותו חייב. **הא** דאמר שמואל הכניס ידו למעי בהמה ודלדל עובר שבמעיה חייב, אסיקנא חיוביה משום עוקר דבר מגידולו, כדרב ששת דמאן דתלש [כשותא] מהיזמי והיגי, ומפרש בפרק בכל מערבין דקטלין לה להיזמתא ויבשה כשותא. **אמר אביי האי מאן דתלש**